

עלים

עלון משולחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466

עלה תורה

אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם ה' וְלֹא יִהְיֶה הַדְּבָר וְלֹא יָבֹא

הוא הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דָּבָר ה': (יח:כב)

יש להעיר למה כפלה התורה בלשונה, 'אשר לא יהיה הדבר - ולא יבא'. ונראה לבאר ע"פ יסודו של הרמב"ם בהל' יסודי התורה (פ"י ה"ד) שבחינת הנביא היא רק בנבואה לטובה ולא בנבואה לרעה. והיינו שאם ינבא הנביא נבואה לרעה ולא יתקיימו דבריו אין זה הכחשה לנבואתו, ורק אם ינבא נבואה לטובה ולא נתקיימה הוי הכחשה לנבואתו. ובהקדמה לפירוש המשניות דקדק הרמב"ם כן ממה שאמר ירמיה (כח, ט), 'הנביא אשר ינבא לשלום בבא דבר הנביא יודע הנביא אשר שלחו ה' באמת'.

והנה כתב הרד"ק בפירושו לירמיה (שם), 'כי כל דבר טוב שיבטיח הא-ל אפילו על תנאי הוא בא, אבל באמת תסור ממנו הטובה ההיא אם יחטא'. והיינו שאחר שבאה אליו הטובה אשר עליה דיבר הנביא באמת יתכן שתסור ממנו.

ויש לבאר טעם הדבר. על פי מה שנתבאר בדרשות הר"ן (דרוש ב ד"ה ומעתה), שכל הענין שנבואה לטובה אינה חוזרת אינו אלא כדי שנוכל לבחון הנביא. והיינו שהנבואה הטובה מצד עצמה אין לה כח להתקיים יותר מן הנבואה הרעה, אלא שאם כל נבואה תוכל להשתנות, לא יהיה דבר שאפשר לבחון בו את הנביא. לפיכך היה מוכרח להיות אחד מהם קיים לעולם כדי שיבחן בו הנביא, ולפי שאין דרך ה' להרע לשבים אליו, בהכרח הוא שהנבואות הטובות יתקיימו אפילו אם יחטאו.

continue on pg 4

עלה תשובה

ואומר תחילה בחיוב התשובה והצורך אליה, שכבר נתברר לנו מדרך השכל

ומן הכתוב בתורה, כי האדם מקצר מעשות מה שהוא חייב בו מחובות הבורא וכו'. וכיון שהתברר מציאות הקצור במעשי האדם, היה מחנות הבורא אותו שנתן לו יכולת לתקן טעותו ולהשיב אבדת עבודתו בתשובה וחזרה אליו, באהבתו ובחמלתו עליו (חובות הלבבות בפתיחה לשער התשובה).

כאן חידש בעל חובות הלבבות חידוש גדול בענין תשובה, מה שלא נמצא כן בספרים אחרים! דהנה מורגל בפי כל שענין התשובה הוא לשוב להבורא ית'. אבל בעל חובות הלבבות פירש שענין התשובה הוא להשיב אבדת האדם אל עצמו, והיינו שע"י חטאיו מאבד האדם קצת מן השלימות שלו, ועל ידי תשובה יכול להשיב ולהחזיר לעצמו השלימות בעבודת ה', ובלא תשובה לא היה יכול לעשות כן.

וכן מצינו בטבע העולם שיש דברים שאבודים מן האדם, כדאיתא בריש פ"ק דקידושין (ב, ב), מפני שדרכו של איש לחזור על אשה וכו', משל לאדם שאבדה לו אבידה, מי חוזר על מי - בעל אבידה מחזר על אבדתו, ע"כ. הרי שזיווגו של אדם נחשב לו אבידה ופעמים שצריך לעמול מאוד כדי למוצאה, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה ב, א) 'קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף'.

וכמו כן הוא בעולם הרוחניות, שהאדם מאבד חלק מן השלימות שלו על ידי חטאיו, ועליו לעמול הרבה כדי למצוא אבדתו ולהחזיר לעצמו את שלימותו. והקב"ה נתן לאדם את היכולת לתקן את מעשיו ועי"ז למצוא אבידה זו, ואף קבע כן בבריאה עצמה. והיינו שבאמת לא היה שייך להיות תמיד עם עינא פקחא על כל השלימות שלו בלא לאבד מקצת ממנה, ולכך חנן אותנו הקב"ה בדרך שיוכל האדם להשיב את שלימותו לעצמו, והיינו על ידי התשובה.

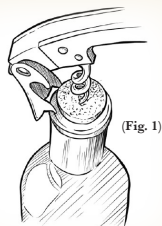
מתוך ספר 'מתנת חלקי', הערות והארות של הגה"צ רבי מתתיהו סלומון שליט"א לספר 'חובות הלבבות', מאת הרב יחיאל ביברפלד שליט"א

זמנים לשבת פרשת שופטים - ליקוואוד - August 13/14					
1:35	מנחה גדולה	7:55	שקיעת החמה ערב שבת	1:36	מנחה גדולה ערב שבת
7:54	שקיעת החמה	7:01-8:01	מזל מאדים לענין קידוש	4:28	תשע שעות (להתחלת סעודה)
8:39	ג' כוכבים קטנים	8:39	צאת ג' כוכבים (לקריאת שמע)	5:02	מנחה קטנה (לענין עשיית מלאכה)
9:06	ע"ב דקות	8:49	סו"ז קרי"ש מג"א לחשבון המעלות	6:29	פלג המנחה (גר"א וגר"י)
9:24	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	9:34	סוף זמן קריאת שמע גר"א וגר"י	7:37	הדלקת נרות
נערך על ידי הרב משה ברוך קופמאן		1:01	חצות היום	7:52	פרישה ממלאכה לתוספת שבת

OPENING WINE BOTTLES ON SHABBOS

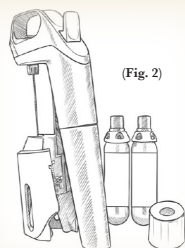
UNCORKING A BOTTLE:

(Fig. 1)

The cork may be removed with a corkscrew (Fig. 1) since the bottle was already open at the top; the cork is inserted with the intent to subsequently remove it. Therefore, removing the cork is simply reopening an old opening, which is mutar.¹ One need not be concerned that the cork may break in

the process, as the cork is a k'li musteki which may be destroyed for a Shabbos need. Similarly, the foil cover over the cork may be removed, even by using the pull tab, since this is a destructive keriah, which is permitted for a Shabbos need.

(Fig. 2)

CORAVIN WINE SYSTEM:

The Coravin Wine System (Fig. 2) has a very thin hollow needle which is inserted through the cork. After insertion, the wine is poured by depressing the trigger. This allows wine to flow through the needle, and, at the same time, injects

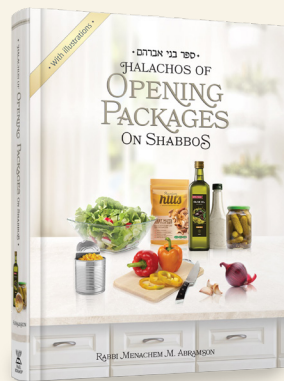
argon gas into the bottle to displace the wine. This gas keeps the wine fresh, since no oxygen ever comes into contact with the wine. When the needle is removed, the cork expands to fill the space occupied by the needle, resealing the bottle. This device can be used on Shabbos.² The argon capsules may also be replaced on Shabbos.³

¹ וכן כתב להקל במשנה ברורה (סימן ש"ק יז). ועיין עוד בפיה פתחה בחכמה (פרק ז הערה ב).

² ואין שום איסור בעשיית נקב בתוך הפקק, וכמו שביאר הגר"ש קמנצקי שליט"א (קובץ הלכות שבת חלק ב עמוד תפנ). שהרי אין לו קיום לנקב, דתיכף בהוצאת המחס הוא נסתם, דבאמת לא נעשה נקב על ידי המחס, אלא המחס הנכנס באמצע הפקק דוחק את השעם שסביב לה ומעמידו לצדדיו עד שמוציאו, והרי זה כאילו אחז בפקק ומתחו מכל צד עד שנפתח המרכז למשך שעת מתיחתו ותיכף כשפסק למותחו חזר ונסתם לגמרי, דאטו מה שנפתח המרכז בשעת אחיזתו נקרא נקב, הא אין זה אלא אחיזה בעלמא ואינו אפילו בגדר מלאכה שאינה מתקיימת אלא אין מציאות נקב, עכ"ל. וכן שמעתי להקל כנ"ל מהגר"ש פעלדער שליט"א.

³ כן הורה הגר"ש קמנצקי שליט"א (שם) דכיון דשימוש מחייב חיבור ופירוק תמיד, שאילו היה המיכל מתבטל שם לעולם היה נחשב לקלוקל במכשיר, דלא היה אפשר להשתמש בו כדרך שימוש אלא רק פעמים אחדים בלבד, על כן אין המיכל נחשב כחלק מהמכשיר, ולא דמי למיטה של פרוקים שנחשב הרכבת כלי על ידי חיבור החלקים (סימן שיג סעיף ו), דהכא אינו מרכיב חלקי הכלי, אלא הוא תולה מיכל במכשיר, דלעולם אין המיכל נחשב חלק מגוף המכשיר, ודמי לכיסוי בקבוק דשרי להבריגו על גבי הבקבוק וכמו שכתבו האחרונים [מג"א (סימן שיג ס"ק יב), ט"ז (שם ס"ק ז), ומשנה ברורה (שם ס"ק מה)], עכ"ל. וכן שמעתי להקל כנ"ל מהגר"ש פעלדער שליט"א.

Adapted from *Halachos of Opening Packages on Shabbos* by Rabbi Menachem M. Abramson

מכתב רבינו בעל החפץ חיים זצ"ל:

"...והנה אחי ורעי, אנו רואים שנתגברה מאד מדת הדין בעולם, ואין לנו יום שאיננו שומעים שמועות נוראות ומחרידות. וכמעט שאין מדינה בעולם שיצאה נקיה ממדת הדין בשנה זו... ולפלא גדול לי על מה שאין העולם מפחד כלל, בעת שהננו רואים שכל הפקידות שנאמרו בתפלת "ונתנה-תוקף" נתקיימו בשנה זו, ואין איש שם לב על זה. וכל אחד ואחד הלא צריך לירא לנפשו מאימת הדין השורר בעולם, עלינו להאמין שזוהי התראה מהקב"ה שנעשה תשובה, ומי יודע מה ילד יום". (ערב יוה"כ תרפ"ה)

מכתב שכתב הגר"א דסלר זצ"ל:

"זכורני כאשר הייתי בטל ילדתי שמעתי מא"א מו"ר זצ"ל, כי כאשר נרצה להתבונן להבין את פעולת ראש השנה ומשפטו, עלינו להתבונן על העבר, אל כל המקרים של שנה שעברה, כמה יסורין ירדו לעולם, ואז נבין - הן כל זה פעולת ראש השנה שעבר, ונוכל להשיג איך וכמה עלינו לפחד מיום הדין אשר לפנינו. בשנה זו עמדו לפני הדברים כמו חי, ויום ולילה רואה אני לפני עיני את התמונה איך עמד אז מהשולחן ואמר לי: "בני עודך צעיר לימים, טמון הדברים האלה אל תוך לבך, יגיעו ימים אשר תבין להוקיר את הדברים הללו, כי בדרך זה תבין לדעת מהו ראש השנה". (נשלח לבנו קודם ר"ה תרצ"ו, מכתב מאליהו ח"ג עמ' 335)

מלוקט מתוך ספר 'לחיות בנועם ה' - "קדוש אלול" להרה"ג סעדיה גראמה שליט"א

בענין איך לחשב סוף זמן קריאת שמע לדעת המגן אברהם

הרב משה ברוך קופמאן, מכון עלה זית

כתוב בפרשה (כ, ג) 'וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אִתְּם קְרִבִּים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה'. ברש"י (ד"ה שמע) כתב וז"ל, אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם עכ"ל. דברי רש"י הם ע"פ הגמ' סוטה (מב, א), 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, אי אתם נמסרין בידם' ע"כ. ולהלן שם (מב, ב) דרשו לשון הפסוק (שמואל א יז, טז), 'ויגש הפלשתי השכם והערב', 'אמר ר' יוחנן, כדי לבטלן מקריאת שמע שחרית וערבית'.

והנה בביאור הלכה (סוף סימן מו ד"ה ויוצא) כתב, 'ונראה לי, דאפילו אם הוא משער שהצבור לא יעברו זמן קריאת שמע דהנץ [-החמה], אך הוא ירא שיעברו זמן קריאת שמע לפי החשבון שמחשבין מעמוד השחר [כידוע שיש דיעות בפוסקים אם מחשבין הזמן קריאת שמע, דהוא עד ג' שעות, מעת עמוד השחר או מנץ החמה ואילך וכו'] יכוין לצאת עתה ידי קריאת שמע', ע"כ.

בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ו סימן א) כתב, 'בדבר שיטת המג"א דזמן קריאת שמע צריך לחשוב מעלות השחר, ודאי היא שיטה דכמה ראשונים, ויש לכל אדם להחמיר לקרא קריאת שמע ולהתפלל בהזמן שיוצאין גם אליבא דהמג"א, כי בכל מצוה הא ספק לחומרא, ובפרט במצוה זו שהיא קבלת עול מלכות שמים שצריך לעשותה באופן שיהיה בלא פקפוק וכו'. ובזכות מצות קריאת שמע בזמן שיוצאין לכו"ע, יתברכו בכל הטוב והשלום ולזכות לישועות ישראל בקרוב', ע"כ. ואף שבאגרות משה (או"ח חלק א סימן כד) כתב שעיקר הדין כמו הגר"א, מכל מקום ודאי יש לבני תורה ויר"ש להחמיר כמג"א כמו שמפורש בתשובתו כאן.

וכן היה מקובל ברוב מקומות מקדמת דנא, להחמיר לכתחילה לחשוב קריאת שמע ג' שעות זמניות מעלות השחר וכדברי הרבה פוסקים (הלכה ברורה, אליה רבה, דרך החיים, חיי אדם, שו"ע הרב, קיצור שו"ע, בן איש חי, כף החיים). רק במדינות הצפוניות (ליטא, רוסיה, אשכנז) שהיה קשה ליהרר בזה כי אצלם עלה השחר בחצות הלילה והגיע זמן קר"ש למג"א בערך בשעה שש בבוקר, לכן סמכו על שיטת הגר"א והגר"ז. ואכן במדינתנו (ארצות הברית) שאין עלות השחר מוקדם כל כך, וגם ברוב חדשי השנה קובעים שעון קיץ, ועל ידי זה יוצא שאין סוף זמן קר"ש קודם שעה שמונה אפילו לדעת המג"א, אז בודאי כל ירא שמים יזהר לקיים מצות קריאת שמע לכל הדיעות.

אבל דא עקא, אשר כעת רוב לוחות הזמנים בארצות הברית כותבים סוף זמן קריאת שמע למג"א באופן שלעולם יוצא רק שלשים ושש דקות לפני סוף זמן של הגר"א. והטעם לזה, כי מקילין לחשוב עלות השחר אך ורק ע"ב דקות קודם הנץ החמה ולא יותר. ואפילו במקומות הצפוניות שבארה"ב אין מוסיפים על שיעור ע"ב דקות, גם בקיץ כשהחוש מעיד שהשחר עולה במקומות אלו קרוב לשתי שעות קודם הנץ החמה כפי חשבון המעלות, מכל מקום אין מקדימין

סוף זמן קריאת שמע שבלוחות הזמנים, אלא הם כותבים תמיד שסוף זמן של מג"א הוא שלשים ושש דקות לפני סוף הזמן של הגר"א.

עוד בה, שמצינו דעת הרבה אחרונים הסוברים שיש לחשוב את שעות היום בשעות זמניות, וכן מבואר במג"א עצמו כמו שהביא בביאור הלכה (סימן רסא ד"ה שהוא) ובמנחת כהן (מאמר שני פרק שמיני), ולדבריהם ודאי מן הצורך להקדים הזמן בחדשי הקיץ.

ועוד קשה מנהגם של רושמי הלוחות, שהרבה פוסקים (ראה במג"א סימן תנט בשם מהרי"ל) נוקטים דשיעור מיל הוא כ"ד דקות, ולא י"ח דקות. ולפי זה, אפילו אם אין מקדימים מחמת האופק ועונת השנה כנ"ל, מכל מקום זמן עלות השחר הוא הרבה יותר מע"ב דקות קודם הנץ החמה. וכן יוצא לדעת החק יעקב (סימן תנט) והחתם סופר (שו"ת או"ח סימן פ) הסוברים ששיעור מיל הוא כ"ב וחצי דקות, ולפי זה יוצא שסוף זמן קריאת שמע הוא ט' דקות קודם הזמן הנדפס בלוחות.

עוד יש לתמוה על רושמי הלוחות, מה שמחשבים זמן צאת הכוכבים ג"כ בשיעור ע"ב דקות אחר שקיעת החמה ולא לפי זמן צאת הכוכבים בפועל שהוא ברוב ערי ארצות הברית כמו ארבעים או חמשים דקות אחר שקיעה. ואף שהוא חומרא לענין קריאת שמע של ערבית ומוצאי שבת לחשוב צה"כ ע"ב דקות, מכל מקום הוא קולא לענין קריאת שמע של שחרית. והטעם, כי כאשר מוסיפים על היום בסופו [כמו חצי שעה], זה גורם תוספת על כל שעה כשיעור ב'ג' דקות. נמצא שסוף זמן קריאת שמע שהוא לאחר ג' שעות, הוא כמו ו'ט' דקות קודם הזמן הנדפס בלוחות. ובפרט שרואים בכמה קהילות אשר קובעים זמן פלג המנחה לשי' המג"א עפ"י חשבון צאת הכוכבים לפי זמן ארבעים עד חמשים דקות אחר שקיעה, ואין הולכים אחר שיעור ע"ב דקות אפילו לקולא, וכל שכן שיש להם להחמיר לחשוב סוף זמן קריאת שמע של שחרית בהתאם לכך. וביותר קשה כי באמת יש מקום גדול לחשוב זמן צאת הכוכבים לחומרא כפי שיטת הגאונים, וכן היה מנהג הקדום בארץ ישראל ואצל קהילות הספרדים.

היוצא מכלל דברינו שיש כמה סיבות להקדים סוף זמן קריאת שמע של המג"א:

- א. מפני שיש להקדים עלות השחר לפי חשבון המעלות - לפי השתנות המקום.
- ב. מפני שיש להקדים עלות השחר בימי הקיץ מחמת שעות זמניות.
- ג. מפני שיש להקדים עלות השחר לפי חשבון שיעור מיל של כ"ב וחצי דקות או כ"ד דקות.
- ד. מפני שיש להקדים צאת הכוכבים כפי זמן ראייתם בפועל.
- ה. מפני שיש לחשוב עד צאת הכוכבים לשיטת הגאונים.

ולכן, מי שרוצה לקיים מצות קריאת שמע לשיטת המג"א, צריך להקדים כמו רבע שעה קודם הזמן הנדפס בלוחות. ובזכות מצות קריאת שמע וקבלת עול מלכות שמים נזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו.

ולפי זה יש לבאר מה שכתב הרד"ק שנבואה לטובה תבוא אבל תסור ממנו אם יחטא, שהרי באמת מן הראוי היה שלא תבוא מתחלה, ולא נתקיימה הנבואה אלא מפני ההכרח שתהא לנו דרך לבחון את הנביאים, לפיכך אחר שאומתה הנבואה, תסור הטובה ההיא ממנו כיון שאינו ראוי לה.

ועל פי זה יבואר כפל הלשון בפסוק, דאמר 'ולא יהיה הדבר ולא יבא', לפי שפעמים תבוא הנבואה ולאחר מכן תסור, לפיכך כתיב ש'לא יבא' דהיינו שההוכחה שאינו נביא אינה אלא אם לא באו דבריו כלל, אבל אם באו דבריו, אף על פי שלא היה לזה קיום, מכל מקום אינו נביא שקר.

על פי ספר 'שלמי כהן' להרה"ג ר' שלמה כהן שליט"א

מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ יֶלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְגו' וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרְם וְלֹא חָלְלוּ יֶלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְגו' וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יֶלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ: (כ:ה-ז)

תורתנו הקדושה מרמזת לנו בפסוקים אלו לא רק על מלחמה האויב שמבחוץ, אלא גם על "המלחמה הגדולה", מלחמת היצר שבלב כל אחד ואחד.

והנה הורו לנו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) שהמחשבות המטרידות את האדם והמוציאות אותו מן העולם, הם בדרך כלל מחשבות של אחד משלשת אבות הטומאה הללו: קנאה - כגון רדיפת הממון, תאוה - בדברים המותרים או האסורים ח"ו, ורדיפת הכבוד - הכולל כל עניני אנוכיות כמו כעס והקפדה. המחשבות של שלשה מפריעים אלו מטרידות את מוחו של האדם ומסיחות את דעתו ממה שהוא צריך לעשות, ונמצא שהן מוציאות את האדם מן עולמו – דהיינו העולם שבו הוא נמצא בפועל, כי במקום שנמצאת מחשבת האדם שם הוא נמצא באמת.

ושלשה דברים אלו מרומזים בשלשת העניינים שעליהם מכריזים השופטים בשעת היציאה למלחמה. 'בונה בית חדש' מורה על הרדיפה אחר הכבוד, כמו שכתוב (תהלים מט, יז) 'אל תיבא פי יעֶשֶׂר אִישׁ פִּי נִקְרָה כְּבוֹד בֵּיתוֹ'. 'ונטעת כרם' מורה על קנאה ורדיפת הממון, כי אדם נוטע כרם כדי להתפרנס ממנו. 'אירושי אשה' מורה על רדיפת התאוה.

האדם שכל מחשבותיו כל היום קשורות בשלשה עניינים אלו, אי אפשר לו לנצח את האויב - היצר הרע. ולכן מכריזים השופטים, שמי שבנה בית ולא חנכו, שעדיין מחשבתו מקושרת בהכבוד שיהיה לו מבנין ביתו, לא יצא למלחמת היצר, מאחר שמחשבתו טרודה ברדיפת הכבוד. וכן מי שנטע כרם ולא חיללו, שעדיין מחשבתו מקושרת לממון שירויה מנטיעת כרמו, לא יצא למלחמת היצר מאחר שמחשבתו טרודה ברדיפת הממון. וכמו כן מי שארש אשה ולא לקחה, שעדיין מקושרת מחשבתו באהבת אשתו, לא יצא למלחמת היצר מאחר שמחשבתו טרודה במילוי תאוותיו.

על פי ספר 'שרי אלפים' להרה"ג ר' אפרים אהרן טווערסקי שליט"א

RECENT TITLES

מכון עלה זית
עריכת ספרים מרישא עד גמירא
publish@alehzayis.com | 732.513.3466
FAX: 732.865.7002 | 732.387.7841